

Aan de slag met de Omgevingsvisie

Deze factsheet neemt u mee bij de start van het omgevingsplan en laat zien welke ervaringen zijn opgedaan met het opstellen van Omgevingsvisies.

Omgevingsvisie

Met de Omgevingsvisie geeft u aan wat de stip op de horizon is waar u stapsgewijs naartoe werkt. De Omgevingsvisie biedt zo een kader dat richting geeft en houvast biedt voor een nadere invulling van de gebiedsgerichte omgevingsvraagstukken.

Waarom nu beginnen?

Door nu aan de slag te gaan met de omgevingsvisie kan u optimaal gebruik maken van de voordelen van de Omgevingswet, zoals bestuurlijke afwegingsruimte.

Het opstellen van de omgevingsvisie geeft richting aan het bepalen van kansen voor het gebied en ambities. Door op

tijd te beginnen heeft de ruimte en tijd om te leren omgaan met de omgevingsvisie.

Een vroege start zorgt dat u op tijd inzicht krijgt in de betekenis van de Omgevingsvisie voor de organisatiecultuur en wijze van samenwerking met andere organisaties. Nu al beginnen betekent dat er mogelijkheden zijn voor inwonersparticipatie. Verder is er tijd voor overleg en afstemming van ambities met andere bestuursorganen.

Hoe een omgevingsvisie opstellen?

U wilt aan de slag met een omgevingsvisie, maar waar te beginnen? Graag helpen we u hierbij op weg.

Allereerst is een omgevingsvisie vormvrij. Zodoende kiest u de vorm en maakt u de omgevingsvisie optimaal passend voor uw lokale situatie. U kiest de vorm en thema's die voor uw gemeente/provincie van belang zijn. Door deze op te nemen in de omgevingsvisie geeft u gericht koers geeft aan de beoogde ontwikkeling of juist aan het waarborgen de bestaande waarden. Deze koers wordt vervolgens nader geconcretiseerd in het omgevingsplan en/of in een omgevingsprogramma.

Voor uw omgevingsvisie kan u kiezen voor een lokale of een regionale aanpak zodat de visie aansluit bij uw opgave en vraagstukken.

Als kapstok kunnen de volgende thema's helpen bij de invulling van de Omgevingsvisie:

- Actuele maatschappelijke onderwerpen
- Gerichtheid
- Planvormingsproces
- Participatie
- Integraliteit en samenhang
- Cultuurverandering
- Digitalisering.

Laat u bij de invulling van deze thema's inspireren door de praktijkervaringen uit de Pilot Omgevings-visie die zijn opgenomen in bijlage 1. Hierbij zijn de aanbevelingen geclusterd naar de bovengenoemde thema's.

De Praktijkervaringen zijn opgedaan in de Pilot Omgevingsvisie in 2015 waaraan 28 gemeenten en provincies hebben deelgenomen. De volledige rapportage 'Eindrapportage Pilots Omgevingsvisie' is opgenomen op de website www.aandeslagmetdeomgevingswet.nl. De belangrijkste aanbeveling staat in de titel van de eindrapportage: 'Doe het gewoon!'.

Hoe helpen wij u verder?

Heeft u praktische vragen over het opstellen van een Omgevingsvisie of loopt u tegen knelpunten aan? Dan

helpen we u graag verder. Bijvoorbeeld met de community of practice en de pilots waarin gemeenten en provincies actief aan de slag gaan met het opstellen van een Omgevingsvisie, praktijkervaringen delen met elkaar en zo ervarend leren van elkaar.

Kijk voor goede voorbeelden, geleerde lessen uit de praktijk en meer informatie op:

www.aandeslagmetdeomgevingswet.nl

www.houdheteenvoudig.nl

Wat is een Omgevingsvisie?

De Omgevingsvisie is een integrale lange-termijnvisie van een bestuursorgaan op de noodzakelijke en de gewenste ontwikkelingen binnen zijn grondgebied. Doel van de omgevingsvisie is het bevorderen van de samenhang van beleid voor de fysieke leefomgeving op strategisch niveau. Zo wordt de visievorming op terreinen als ruimtelijke ontwikkeling, verkeer en vervoer, water, milieu, natuur, gebruik van natuurlijke hulpbronnen en cultureel erfgoed met elkaar verbonden.

Gemeenten, provincies en het Rijk stellen elk een omgevingsvisie vast. Het is een verplicht document, dat alleen het vaststellend bestuursorgaan bindt. Afstemming tussen andere overheidslagen is niet verplicht. Het is de eigen verantwoordelijkheid van elk bestuursorgaan om rekening te houden met de visie van andere overheden. Verwacht wordt wel dat bestuursorganen andere bestuursorganen betrekken bij het opstellen van de eigen visie. Dit volgt uit een wettelijke bepaling die vraagt om een gecoördineerde inzet van instrumenten uit de Omgevingswet.

Doel van een Omgevingsvisie

Door het maken van een Omgevingsvisie wordt de fysieke leefomgeving in samenhang beschouwd, zodat in een vroeg stadium mogelijk strijdige of juist meekoppelende ontwikkelingen met elkaar in verband worden gebracht. Ook gaat de omgevingsvisie in op de sturingsfilosofie van het vaststellende bestuursorgaan; op de eigen rol bij de realisatie van die visie en wat het van anderen verwacht.

Een overheid kan met een omgevingsvisie duidelijker keuzes maken over waar welke ontwikkelingen gerealiseerd worden en welke omgevingskwaliteit gewenst is. Voor de initiatiefnemer vergroot dit de inzichtelijkheid en de voorspelbaarheid van het overheidsoptreden.

Door het integrale karakter van de omgevingsvisie is duidelijk wat gewenste ontwikkelingen zijn en wat niet en welke aspecten bij een project moeten worden afgewogen. Dit verbetert de besluitvorming; het bevordert de snelheid van de beoordeling van initiatieven, vooral als initiatieven passen in de omgevingsvisie.

Wettelijke grondslag

De Omgevingsvisie heeft zijn wettelijk grondslag in hoofdstuk 3 van de Omgevingswet.

Voorbeeld Omgevingsvisie Overijssel

De provincie Overijssel heeft het streekplan, verkeers- en vervoersplan, waterhuishoudingsplan en milieubeleidsplan en bodemvisie samengevoegd tot één omgevingsvisie. Daarmee is deze visie het centrale provinciale beleidsplan voor het fysieke leefmilieu in Overijssel.

De omgevingsvisie Overijssel is een integrale visie, waarin diverse beleidsonderwerpen op elkaar afgestemd worden op basis van generieke/sectorale beleidskeuzes. Generieke beleidskeuzes vloeien voort uit keuzes van EU, Rijk of provincie. Het zijn keuzes die bepalend zijn of ontwikkelingen nodig dan wel mogelijk zijn. Bijvoorbeeld richtlijnen voor externe veiligheid, grenzen van de ecologische hoofdstructuur, etc. Uiteindelijk heeft deze aanpak geresulteerd in een integrale omgevingsvisie, waarin de verschillende sectorale belangen in samenhang zijn benaderd.

Aanbevelingen uit pilots Omgevingsvisie

In de Pilots Omgevingsvisie zijn ervaringen opgedaan met het opstellen van een omgevingsvisie. Hier zetten we de aanbevelingen per thema voor u op een rijtje.

Actuele thema's:

- Speel in op de actualiteit en sluit daarmee aan bij de dynamiek in de samenleving;
- Breng ook trends en ontwikkelingen voor de lange termijn in beeld, dit past bij een omgevingsvisie gericht op de toekomst, waarbij een vertaalslag van trends en ontwikkelingen door professionals in samenspraak met lokale partners meerwaarde heeft.

Gerichtheid:

- Denk in de omgevingsvisie vanuit ambities na over opbouw langs lijnen van thema's, gebieden, doelgroepen of trends en hoe dat meerwaarde kan bieden;
- Leg de nadruk van de omgevingsvisie op hoofdlijnen, richtingaanwijzers en de lange termijn;
- Benut programma's onder een omgevingsvisie om invulling te geven aan een integrale en geïntegreerde kijk op vraagstukken en doelen.

Planvormingsproces:

- Geef een planvormingsproces vorm als maatwerk door het stap voor stap tot stand te brengen, zorg dat er flexibiliteit en adaptiviteit in het proces mogelijk is;
- Denk aan het begin goed na over uitgangspunten, te zetten stappen en samenwerkingspartners;
- Begin met ophalen van wat men belangrijk vindt (in de samenleving, bestuurlijk, ambtelijk, etc.) en voorkom een te lang intern gerichte analyse;
- Neem het bestuur mee in dit proces, met name waar het gaat om rollen en verantwoordelijkheden;
- Zorg voor communicatie over voortgang van het proces om mensen aangehaakt te houden, zowel intern als extern en probeer daarbij het momentum vast te houden;
- Stem af tussen schaalniveaus, dit biedt de kans om gezamenlijk op te trekken, werk-met-werk te maken, kennisuitwisseling te realiseren en daarmee ook lasten te verlichten;
- Doordenk vooraf hoe de omgevingsvisie afgestemd wordt op sectorale beleidsplannen en gebiedsvisies die nog (enige tijd) geldig zijn.

Participatie:

- Neem de tijd voor participatie, zie het aantal bijeenkomsten of de opkomst niet als maatgevend maar als de oogsten en borging van het vervolg;
- Stel van tevoren vast welke spelregels en verwachtingen ten grondslag gelden voor het participatieproces. Zo schep je duidelijke verwachtingen;
- Zie participatie als communiceren, niet in één richting, maar in meerdere richtingen, dus (terug)geven en ontvangen;
- Denk goed na over toegankelijkheid van het participatieproces voor verschillende c.q. nieuwe doelgroepen;
- Organiseer ook tegenstanders c.q. dwarsdenkers vanaf het begin van een proces, zij kunnen ook een deel van de oplossing aandragen;
- Overweeg om verschillende middelen in te zetten om ook verschillende doelgroepen te bereiken, bijvoorbeeld facebook en buurtbijeenkomsten;
- Voorkom participatie-moeheid en denk na over timing (participatieplanning) ook in samenhang met wellicht al andere lopende participatie trajecten;
- Organiseer participatie langs kernwaarden en identiteit omdat dat goed aansluit bij de belevingswereld van mensen;
- Ga op zoek naar de urgentie in de samenleving, juist daar mag actieve inbreng verwacht worden. Geef zo relevante thema's een prominente plaats in het proces;
- Benut de kennis van het collectief, zoals (historische) gebiedskennis en expertkennis (semi-professionals);
- Productieve participatie vraagt om een open houding om de 'energie in het gebied' te benutten.

Integraliteit en samenhang:

- Breng intern en extern inhoudelijke domeinen, sectoren en disciplines samen om integraliteit en samenhang te waarborgen;
- Maak integraal werken tot een succes door organisatorische aansturing en stimulansen hierop te laten aansluiten;
- Benoem aan de voorkant de opgaven en werk met integrerende thema's, dit blijkt een succesvol startpunt;
- Stel doelen, gebiedsgericht werken en het benoemen van gemeenschappelijke kernwaarden centraal, dit draagt bij aan het synchroniseren van beleid;
- Slecht (ook) tijdens de ontwikkeling van een omgevingsvisie barrières, integraliteit en samenhang is er niet vanzelf;

- Werk vanuit kwaliteitsdoelen en niet (meer) vanuit functies.

Cultuurverandering:

- Gebruik de omgevingsvisie als katalysator voor cultuurverandering;
- Wees helder over intenties en duidelijk over acties van de overheid en acties van anderen;
- Leef de cultuur, met bestuurlijk commitment en rugdekking vanuit het management;
- Leer door te doen en doe het stapsgewijs;
- Geef ruimte aan anderen en deel doelen;
- Doorbreek patronen en doe eens iets anders;
- Neem de tijd en vier successen waar het goed gaat;
- Geef vertrouwen en neem verantwoordelijkheid!

Digitalisering:

- Zet digitalisering in als middel en niet als doel op zich;
- Geef gebruikers inzicht in de huidige situatie en toekomstige mogelijkheden door middel van digitalisering van de omgevingsvisie;
- Houd informatie van en in de omgevingsvisie up-to-date door digitale instrumenten in te zetten;
- Zorg voor herijking van informatie (en dus de omgevingsvisie) door de toepassing van digitalisering te benutten, dit brengt versnelling en flexibiliteit in het proces;
- Zoek in digitalisering de balans tussen standaarden en maatwerk, digitalisering kent verschillende verschijningsvormen.

Dit is een uitgave van het
Programma Aan de slag met de Omgevingswet

www.aandeslagmetdeomgevingswet.nl
31 mei 2016